

түрколог, проф. Н.А.Баскаков түркі ұлыстарының тілдік ұқсастық пен өзгешелігін байқататын мынандай басты-басты тарихи кезеңді атайды: 1. Алтай дәуірі- ең көне заманғы түркі тіліне қатысты. 2. Ғұн дәуірінде түркі тілі батыс ғұн және шығыс ғұн тілдеріне ажырайды. 3. Көне түркі дәуірінде түркі тілінің хазар, бұлғар, қыпшақ, оғыз, қарлұқ, ұйғыр, қырғыз диалектілері қалыптасқан. 4. Орта түрік дәуірі (9-15ғ) қазіргі түркі тілдерінің қалыптасу кезеңі. 5. Жаңа түркі дәуірінде қазіргі түркі тілдерінің бөлініп шығуы аяқталып, жазба әдеби тілдер қалыптаса бастады. Зерттеуші ғалымдардың үнемі айтып келгеніндей, герман, роман, славян т.б. топтағы тілдермен салыстырғанда түркі тілдерінің лексикасы мен морфологиялық құрылымы өте жақын, грамматикалық сәйкестік басым. Соның ішінде Қазақ және түрік тілдері де типологиялық құрылымы ұқсас туыстас тілдер болып есептеледі. Тіл үйренуде басты назарда ұстайтын екі мәселе бар:

- қазақ және түрік тілдерінің ұқсастығы;
- осы екі тілдің арасындағы айырмашылық.

Екі тілдің арасындағы ортақтықтар мынадай жағдайларда көрінеді.

Грамматикада: Парадигмалық және эпидигматикалық қарым- қатынастар ұқсас, яғни сөз тудырушы және сөз түрлендіруші тұлғалар бірдей деп есептеледі (-лар, лер; -ым, ім; -ға, ге; -дық, дік; -да, де т.б. *kitaplar-kıtanlar, defterler-dәnтерлер, benim kitabım-менің кітабым, derse-dәріске, kalemin-қаламның, aşı-acıшы, İstanbul'lu-Bістамбулдық, şehirden-шаһардан, kızda-қызда, tuzluk-тұздық*);

Синтаксистік құрылымында: сөйлем, фраза, синтаксистік тұтастықтың формалды құрылымы бірдей (*Ben dün kütüphaneye gittim- мен кеше кітапханаға бардым; Akşam babamla sohbet ettim- ақшамда әкеммен сұхбаттастым*);

Екі тілдің сөздік құрамында ортақ сөздер бар: *yarak-жарақ, asker-әскер, ok-оқ, yelken-желкен, düşman-дұшпан, korucu-қорғаушы, bayrak-байрақ, kırk-қырық, yalan-жалған, tutmak-тұту, teğmen-түмен, ör-өп* т.б

Екі тілдің паремиологиясында, фразеологиясында жақын қатарлар бар *adam olmak- адам болу, adı kalmak-аты қалу, ağı açık kalmak-аузын ашып қалу, göz boynak-көз бояушылық, acele işe şeytan karıştır-асыққан шайтанның ісі, kulağta küre olsun-құлағына алтын сырға, taş atana ekmek at-мәспен ұрғанды аспен ұр, beş parmak аути değil-бес саусақ бірдей емес*. Қазақ және түрік тілдерінің айырмашылықтары осы екі тілдер әулеті ішінде әр түрлі топтарға жататындарға байланысты (түрік тілі-оғыз подгруппасына, ал қазақ тілі қыпшақ подгруппасына жатады). Осыған байланысты басты айырмашылық дыбыстардың фонемалық позицияларынан көрінеді.

Сөз басында: У-Ж: *yarak-жарақ, yirmi-жирма, yiğit-жігіт, yurt-жұрт, yürek-жүрек, yaşasın-жасасын, yandı-жанды, yaуа- жаяу, yaуla-жайлау, yol-жол, yoldaş-жолдас, yağmur-жаңбыр, yağdi-жауды, yaş-жас, yalan-жалған* т.б

С,С- Ш: *başçı- басшы, temizlikçi-тазартушы, sütcüsü-жүргізуші, araştırmacı-зерттеуші, yazıcı-жазушы, yolcu-жолаушы, oyuncu-ойыншы* т.б

В-М: *ben-мен, binbaşı-мыңбасы, biz-мүз, bana-маған, burada-мында, bol- мол, beyin-ми, burun-мұрын* т.б

К-Қ: *kalem-қалам, kara-қара, kısa-қысқа, kapkan, kazmak-қазу, kavun-қауын, kağıt-қағаз, kaşık-қасық, kaş-қас,kaburga-қабырға,kabul-қабыл, kaуık-қайық, kapatlı-қанатты, karşı-қарсы, korutak-қорғау, kızıl-қызыл, kış-қыс, kısmak-қысу,karpuz-қарбыз* т.б

Д-Т: *dil-тіл, dış-mic, diz-mize, dilemek-mіley, daltal, dayak-таяқ, damar-тамыр, demir-темір, deniz-meңіз, deri-тері, dik-mik, damak-тамақ, damla-тамшы, durak-тұрақ, dağ-may, dağıtmak-тарату, derin-терең, dur-тұр, dış-mүс, diri-mipi* т.б

Г-К: *gelin-келін, gemi-кеме, gök-көк, göl-көл, gönül-көңіл, gütmüş-күміс, gelecek-келешек, gün-күн, gel-кел, giyim-киім, göz-kөз, gözlemek-kөздеу, günah-kүнә* т.б

Сөз ортасында: *hafta-anma, şifa-uına,defter-dәnтер, teğen-түмен,kağan-қаған, siyasi-sаяси, otur-отыр,*

Сөз аяғында: *oku-оқы, atış-атыс, ok-оқ, ac-aş, бас-baş, ic-iş, tac-taş, тау-dağ, бау-bağ, сау-sağ, ашу-aç(mak), ішу-iç(mek), шақыру-çağır(mak).*

Осы жасалған шолуларға қарағанда және қазақ пен түрік тілдерінің шынымен де туыстас екенін ескерсек, түрік тілін қазақ өкілдеріне оқып үйретудің проблемалары соншалықты көп емес сияқты көрінеді дегенмен түрік тілін оқыту үдерісінде тілді жетік меңгерудің дағдылары мен біліктерін қалыптастыру үшін мынандай мәселелер туындайды:

- Бірінші. Түрік тілінің фонологиялық ерекшеліктерін меңгертуге бағытталған жұмыстарды жүргізу және лексикалық құрамды меңгерту үшін түрік тілінің сөздік қоры тақырыптық топтарға бөлінеді. Көлемі ауқымды және қазақ аудиториясы үшін тақырыптық топтардың бірі әскери терминология. Әскери терминологияны оқыту үшін мынандай жұмыстар жүргізіледі.

Түрік тілінде әскери терминология көлемі жағынан көп сонымен қатар қазақ тілінің терминологиясымен ұқсастықтары да айырмашылығы да бар. Мысалы: *emir-әмір, asker-әскер, tabanca-тапанша, vatan-отан, atış-атыс, haberci-хабаршы, galip-galın, düşman-дұшпан, deniz altı-meңіз асты, er-er,sardarsardar, karşı haber- қарсы барлау, anti-anm,askere almak-әскерге алу, alan-алаң,soy-soй* т.б

Екінші. Түрік тілін оқитын аудармашылар үшін қазақ тіліндегі көне терминдер қызығушылық тудырады. Бұл үшін тарихи еңбектерде этимологиясы ашылған көптеген сөздерді сабақта ұсынамыз. Ғалымдар әскери лексикаға қатысты кейбір сөздердің шығу тегіне үңілген. Мысалы: Сөздердің шығу тегіне арналған қызықты еңбектердің бірі - Р. Сыздықованың «Сөздер сөйлейді» кітабы. Ғалымның жүзге тарта талдаған сөздерінің ішінен әскери лексика, соның ішінде қару-жарақ атаулары көп орын алған. Мысалы:

aga, алапа,алаш, айдын, атайы, ала балта, шора,адырна, қарауыл, жасуыл, ертауыл, боқауыл/бөкеуіл, торауыл, кептеуіл, шыңдауыл, барлауыл, тосқауыл, жсаушы, көбе, жебе, қас батыр, дулыға,

майдан, кіреуке, қылиан т.б. сөздерінің тарихи мән-мағынасы ашылған.[3] Ғалым сонымен қатар XV-XIX ғасырларда ел басқарудағы әкімшілікке, шен-атаққа, қызмет бабына байланысты сөздердің тобы пайда болды. Оларға мынандай әскери басшылардың атауларын білдіретін әскери терминдер жатады: *бас, бастық,*

басшы, онбасы, жүзбасы, екі жүз басы, мыңбасы, түменбасы, түменбегі, әмір, қолбасы, әскер басы, сардар, сипаһсалар, саркарда т.б Бұл аталған әскери басшылардың атаулары тілімізде бірден пайда болған жоқ. Аталған басшы атауларының кейбіреулеріне тарихи тұрғыдан қарасақ, төмендегідей деректерге көз жеткіземіз. Қазақ тілінің әскери лексикасы өзіне мұра ретінде көне түркі тілінен «*әскери басшы*» ұғымында жұмсалған *субасы* терминін алды. Көне түркі тілінің *субасы* әскери термині қазақ тілі әскери лексикасының құрамындағы онбасы, жүзбасы, мыңбасы, түменбасы, қолбасы, әскербасы тәрізді әскери терминдердің жасалуына негіз болды. Осы аты аталған әскери басшылардың атауларын түріктер осы күнге дейін пайдалануда. Түркияда **онбашы** «капрал» тәрізді әскери лауазым болған. Венгер миссионері Фра Юлиан түріктердің әскеріндегі ондық, жүздік, мыңдық жүйесіне тоқтала келіп, он жауынгерге **он башы** жауынгерлік еткен деп білдіреді. Мысалы: *subay-субасы, teğmen-түмен, üstteğmen-түменбасы, onbaşı-онбасы, yüzbaşı-жүзбасы, binbaşı-мыңбасы, asker-әскер, başasker-әскер басы. Onbaşı(онбасы)* дәрежесі Оғуз ханның, Атилланың, Шыңғыс ханның, Ақсақ Темірдің, Тоқтамыстың әскерінде, Орта Азия хандықтарында болған. Ақсақ Темірдің, Тоқтамыстың заманында тәжірибелі, қолынан іс келетін батыр әрі батыл жауынгер жаумен шайқасуда, қылыштасуда, найзаласуда ерлік көрсетсе ол жауынгерді әскери басшы **-онбасы** етіп тағайындаған. Егер қатардағы жауынгер жалақыға бір ат алатын болса, онбасы он есе жалақы алатын болған, яғни он ат алған. **Yüzbaşı** –жүзбасы түріктерде капитанға тең әскери лауазым болған. Яғни жүз жауынгерге **жүзбашы** жауынгерлік еткен.

Оғлан- Ұлан жалпы түркі тілдеріне ортақ көне сөздердің бірі. Қазіргі түрік тілінде оғлан- *бала, ұл бала* ұғымдарын білдірсе, қазақ тілінде *батыр, ер* деген мағынада қолданылып жүр. Өткен заман лексикографы Л.З. Будагов жауынгершілік кезінде ұландар әскер басы ретінде жасақтың оң және сол қолын басқарғанын көрсетеді: «Слово углан означает царевича или принца по крови. В иерархии военных должностей слова это без собственного имени отвечает главнокомандующему правым или левым крылом армии, как в ярлыке Тимур Кутулуга и Саадет Герейя. Отсюда и название конных **Уланнов**» [4]

Teğmen- (лейтенант) **Түменбасы** қазақ хандықтарының әскерінде түменбасы он мың жауынгердің басшысы және ең жоғары әскери атақ, дәреже мағыналарында қолданылған. Қазіргі таңда түріктер *тегмен* яғни лейтенант мағнасында қолданады. Ал, **Üstteğmen** (аға лейтенант) “*üst*”үстіңгі яғни *аға лейтенант мағнасын көрсетіп тұр.* Міне жоғарыда келтірген мысалдарға қарап, түрік пен қазақтың

әскери терминдерінің ұқсастықтарын байқаймыз. Сонымен қатар ғалымдардың да пікірлері бір-бірімен үндесіп, сабақтасып жатқанын көреміз. Біртұтас түркі тіліне біздің де тікелей қатысымыз бар. Ендеше, XVғасырдан бастап XX ғасырдың басына дейін пайдаланып келген ортақ мұрамыздан неліктен бас тартуға тиістіміз? Қайта бұл байлықты термин-жасамның бір көзі ретінде танып, термин шығармашылығында кәдеге жарата білудің маңызы зор екендігін ескертеді [5]

Кәсіби мамандар үшін әскери терминдерді басшылықтардың атаулары, бұқаралық ақпарат құралдарында, газет-журналда материалдарында, интернет желісінде, әскери құжаттар мен бұйрықтардың жүйесінде қолдану ерекшелігі айқындалуы және де дұрыс аудармасын беру қажет. Қазіргідей халықаралық қарым-қатынас пен байланыс жасау қажеттілігі күннен күнге өсе түскен және ақпараттық алмасудың дамыған тұсында әскери терминдер мен атаулардың қарым-қатынас құралы ретіндегі сөйлеу процесіндегі аударма ерекшелігін зерделеудің маңызы зор.

Аударматану туралы монографиялық еңбегінде зерттеуші ғалым А.А.Алдашева ойлау типіне сүйене отырып, аударма нұсқаларды шартты түрде көркем аударма әдебиет және арнаулы ақпаратты әдебиет деп екіге бөледі.[6]

Ақпаратты әдебиеттер - публицистика, ғылыми әдебиет, ресми іс-қағаздарды ойлаудың логикалық типі арқылы аударылады, бірақ газеттің интервью, репортаж, сұхбат жанрларында тілдесуші адамның образды ойлауы іске қосылуы әбден мүмкін. Сол себепті газет тіліндегі аударма дүниелер ойлаудың екі типі арқылы да дүниеге келеді деу аса нанымды бола қоймас, өйткені газетке тән типологиялық лексика құрамына енеді. [7]

Ақпаратты әдебиетте сөзбе-сөз және балама аударма пайдаланылады, өйткені аударманың осы түрі тілдік единицаның ішкі мазмұнын нақ, дәл берудің бірден-бір жолы саналады.

Әскери қызметке байланысты қарастырылатын құжаттарға әскери хаттар, хабарлар, әскери келісімдермен келіссөздер, баспасөзде жазылған әртүрлі ақпараттық негіздегі хабарламалар, әр алуан халықаралық оқиғалар мен әрекеттерге байланысты жазылған ақпараттық негіздегі хабарлар, т.б. жатады. Бұған негізінен, мемлекет басшысы, штаб бастығы, Қазақстан және Түркия Республикасының Қарулы Күштері, әскери бөлімшелер, Ұлттық Қауіпсіздік Комитеті, әскери оқу орындарының бастықтары, гарнизон бастықтары т.б жауапты. Яғни әскери құжаттардың барлығы бұйрық түрінде жүргізіледі. Екі тілдің бұйрық атаулары да ұқсас. Мысалы: *әмір- emir, қарар- karar, үкім- hüküm, ант –ant, қарарнама- kararname, жаза- ceza, жарлық- yarluk, kutlama- құттықтау, шақыру- çağiri, баянат- beyanname т.б.*

Түрік тілінде жазылған әскери құжаттардың тарихы терең. Тіпті біздің заманымызға дейінгі уақыттардағы түрік тілінде жазылған хаттар сақталған. Мысалы: Мысыр Королі II Рамзес Мира короліне біздің эрамызға дейінгі 1278 жылдары хат жазған екен. Хаттың мәтіні осман түркілерінің тілінде жазылған.

Түрікше мәтін былай: *Mısır Kralı II. Ramses Mira Kralına yazdığı bir mektupta şöyle demektedir (M.Ö. 1278): "Biz biraderimle ant içtik, ben ona karşı sana yardım edemem." Aynı biçimde, Hitit Kralı III. Hattusullis de Babil Kralı Kadasman Enlil'e, Mısır Kralı ve ben kardeş olduk ve şu kararı verdik: "Biz kardeşiz ve bunun için bir düşmana karşı ortaklaşa savaşacağız ve bir dosta karşı ortaklaşa dost olacağız" demektedir.*

Қазақша түсінігі: *Мысыр Королі ІІ Рамзестің Мира короліне жазған хаты /б.э. дейін 1278/: "Біз туысқанбыз деп ант іштік, Мен оған қарсы саған көмек бере алмаймын". Тура осылай Хет королі ІІІ – Хаттусулис де Вавилон королі Кадашман Энлиле Мысыр королі және мен туысқан болдық және мынадай шешім қабылдадық: "Біз туысқанбыз сондықтан дұшпанға қарсы ортақтасып соғысамыз және де доспен ортақтаса дос боламыз" - деген.*

Сөйлемдегі кез келген сөз әскери байланыста қолданатын қаталдық пен нақтылық принципіне негізделіп құрылған. *Biraderimle* деген сөздің жұмсалуды олардың арасындағы байланыстың мықтылығын, сатылмайтындығын көрсетеді.

Ant *iştik* /*ant içtik*/ деген сөздің жұмсалуды да көп жайтты аңғартады. Ант ішудің орнына, уағдаластық, келістік деген сөздердің жұмсалмауы, бұл тұжырымның өзгермейтінін, нақтылығын көрсетсе

керек. Жоғарыда көріп отырғандарыңыздай осындай лексикалық, стильдік, синтаксистік ұқсастықтар аудармашыға қиындық туғызбайтыны анық.

Жалпы, баршамыздың ортақ мұрамыз деп танылып жүрген түркі тілін немесе ескі жазба әдеби тілді термин шығармашылығында барлық түркі халықтары пайдалануына болады. Өзара термин алмасумен қатар терминжасамның ортақ көзін пайдалану туыстас халықтардың ғылыми терминологияларын белгілі бір деңгейде жақындата түсері де сөзсіз.

1. Түбі бір түркілер. С.Бизаков. Алматы, 2000.
2. Түрік сөздігі. М. Қашқари. Алматы, 2006.
3. Сыздыкова Р. Сөздер сөйлейді. Алматы, 1994.
4. Байжанов Т. Қазақ әскери лексикасының тарихы. Алматы, 1993.
5. Құрманбайұлы Ш. Қазақ лексикасының терминденуі. – Алматы: Рауан, 1998. – 200 б.
6. Алдашева А.М. Лексика новообразования в современном казахском литературном языке (на материале периодической печати (1976-1991) АҚД. Алматы, 1992.
7. Момынова Б.Қ. Қазақ газеттерінің лексикасы (жүйесі мен құрылымы) докторлық дисс. Алматы, 1999.

***

В статье рассматриваются способы обучения военной терминологии в казахской аудитории.

***

This article considers problems of the military terminology, as well as types of military terms formation

Б. Б. Уринбаева

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕКСТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В КОЛЛЕДЖАХ

В настоящей статье рассматриваются вопросы обучения учащихся юридического колледжа языку будущей специальности на занятиях по русскому языку. Коммуникативный принцип обучения русскому языку тесно связан с проблемами типологии текста. Анализ текстов по юридическим дисциплинам позволяет продемонстрировать структурные и семантические особенности, существенные для практики обучения языку специальности.

Обучение русскому языку в колледжах осуществляется по программам и учебным планам, соответствующим Государственному образовательному стандарту РК в подготовке будущих юристов, правоведов, согласно которому русский язык включен в число учебных дисциплин. В методике преподавания русского языка учащимся колледжа неязыковых специальностей бесспорным, является признание того факта, что высшей единицей обучения на этом этапе является текст. Признание текста высшей единицей обучения, особой коммуникативной единицей, в формировании коммуникативно-речевых умений приводит к необходимости обучать учащихся колледжа правилам восприятия и

самостоятельного продуцирования текстов различных типов.

В преподавании русского языка основное внимание уделяется языку специальности. При выборе текстов по специальности необходимо было выявить закономерности, как общие для построения любого текста, так и специфические, присущие отдельным типам текстов. Был определен набор коммуникативных способов, приемов, оформляющих текст по юридическому профилю, а также средств их выражения, установлено, какие из них могут быть представлены на уровне речевых стереотипов, а какие варианты требуют четкого определения условий, правил их экспликации в различных лингвистических формах.

Такой подход к описанию языкового материала позволил выделить типовые для научной речи смыслы, обусловленные содержательной стороной научной (научный стиль речи) информации. В свою очередь, выделение актуальных типовых смыслов существенно для экономной, эффективной организации процесса обучения речевому общению в сфере будущей специальности учащихся юридического колледжа.

При подборе и адаптации учебных текстов важно было обращать особое внимание на доступность, достаточность и коммуникативную ценность учебного материала. Они должны содержать такие задания, которые не только позволяют учащимся расширять свои знания, но и уметь моделировать и продуцировать типовые смыслы, понимать специфику языковых средств, используемых для речевой актуализации той или иной темы. Так, согласно, типового и учебного плана «Профессиональный русский язык» учащиеся колледжа проходят такую тему, как «Понятие и его функция».

В настоящей статье представляем фрагменты типовых текстов по специальности и системы заданий по теме специальности будущих юристов, фрагменты из которой представлены ниже, которые вырабатывают у учащихся-юристов навыки анализа и самостоятельного продуцирования формально, семантически и коммуникативно-целостных текстов. При этом ставится и последовательно реализуется четкая методическая задача — сосредоточить внимание учащихся на закономерностях, присущих построению типового текста по юридической тематике, формирующие профессиональные и коммуникативные компетенции.

Текст. Функции какого-либо объекта — это внешнее проявление его свойства, способов поведения в определенной системе отношений. Структура любой системы (биологической, технической, социальной) определяется ее функциями.

Анализ текстов по теории государства и права показал, что о наличии функций можно говорить лишь у ограниченного круга понятий, таких как *государство, право, нормативный акт, нормы (правовые и неправовые)* и некоторых других. В юридической литературе (в частности, в учебниках по теории государства и права) функция рассматривается как *особого рода деятельность, направления деятельности* (например, функции государства — это основные направления его деятельности, определенная работа, круг его деятельности, осуществляемой по установленной в законе или договоре обязанности).

Запомните!

При описании функции понятия, как правило, употребляются глагол или отглагольное существительное с процессуальным значением, например: Государство *охраняет суверенитет государства* от внешних посягательств. Государство *осуществляет охрану суверенитета государства* от внешних посягательств. Право *закрепляет правовой статус граждан*. Право *осуществляет закрепление правового статуса граждан*.

Задание 1. Образуйте отглагольные существительные с процессуальным значением от следующих глаголов по модели. Составьте возможные словосочетания. Модель: *охранять права и свободы — охрана прав и свобод*.

Защищать, подавлять, формировать, обеспечивать, регулировать, гарантировать, регламентировать,

оборонять, устанавливать, укреплять, развивать, усиливать, поддерживать, вести (войны).

Запомните и употребите в составлении собственной речи по специальности юриста!

государство *обеспечивает / гарантирует / защищает / охраняет...*

право *регулирует / закрепляет / устанавливает / определяет / регламентирует / санкционирует...*

Прочитайте текст «Институты права». Определите, о каких функциях понятия *правовой институт* говорится в тексте.

Отрасли — наиболее крупные группы норм, которые регулируют однородные сферы общественных отношений — административные, трудовые, семейные и т.д.

В свою очередь отрасль делится на институты. Каждый из них регулирует наиболее мелкую группу однородных отношений. Так, институт охраны труда регулирует общественные отношения, возникающие в связи с осуществлением охраны жизни, здоровья трудящихся в процессе их работы от неблагоприятных производственных факторов. Институт дарения регулирует отношения, возникающие при дарении одним лицом какой-либо материальной ценности другому лицу.

Задания к тексту. Расскажите, что представляют собой правовые институты.

1. Закончите предложенный ниже текст, используя информацию

Право регулирует взаимосвязанные и вместе с тем разнородные общественные отношения, которые представляют собой сложную систему.

Системность имеет несколько уровней. Первый уровень — юридическая норма, которая имеет свои внутренние связи. Благодаря этому норма регулирует конкретные правовые отношения. Но есть и внешние взаимосвязи. Одно и то же отношение, как правило, регулируется и охраняется не одной, а несколькими нормами. Это является основанием для объединения таких норм в правовой институт. Правовые институты — второй уровень системности права... Третий, более высокий уровень системности — деление права на отрасли...

Прочитайте текст. Назовите предложение, в котором описывается функции понятия *принципы международного права*.

Принципы международного права

Принципы международного права — это правила поведения субъектов, возникающие как результат общественной практики, юридически закрепленные начала международного права. Принцип международного права — это норма международного права, имеющая обязательный характер для всех субъектов.

Принципы международного права формируются обычным и договорным путем. Они выполняют одновременно две функции: служат стабилизации международных отношений, ограничивая их определенными нормативными рамками, и закрепляют все новое, что появляется в практике международных